

רבקה בסמן בן-חיים אני בזמן נעלמה

רבקה בסמן בן-חיים היא אולי האחרונה מקרב משוררי שפת יידיש החיים בינינו. היא נולדה ב-1925 בוויילקומיר שבליטא. למדה בבית ספר יסודי ביידיש ובגימנסיה ליטאית. נשלחה לגטו וילנה, שם הכירה את המשורר אברהם סוצקבר (סוצקעווער, בכתוב המקורי), וקראה לו משיריה. עם חיסול הגטו נשלחה למחנה הכפייה קייזרוואלד שבפאתי ריגה. לאחר המלחמה עבדה בתנועת "הבריוחה" באירופה. הגיעה ארצה ב-1947 והתיישבה עם בן זוגה הצייר מולה בן חיים בקיבוץ המעפיל. היתה חברה בחבורת משוררי יידיש תושבי ישראל, "יונג ישראל", מיום הקמתה, ופרסמה בקביעות את שיריה בכתב העת "די גאלדענע קייט" ("שלשלת הזהב") שערך אברהם סוצקבר. ספרה הראשון, "טויבן ביים ברונעם" ("יונים עלי באר"), ראה אור בשנת 1959. מאז פרסמה אחד-עשר ספרי שירה. שיריה תורגמו לשפות שונות ובהן עברית, אנגלית, צרפתית, פולנית, גרמנית רוסית ופלמית.

*

*

אָני שׁוּמַעַת אֶת הַשִּׁיר הַשֵּׁר:
 "לְמוֹת מְאֵהָּבָה",
 אָני שׁוּמַעַת וְתַמְהָה
 אֵיךְ אוֹכֵל לְחַיּוֹת
 הַצֵּלִילִים לְדַמְעוֹת מְכַסִּים
 וּמְשַׁלְּחִים אֶת הַמְּלִים
 כְּנִצּוֹלוֹת מְמוֹת.
 וְרַק אָני הַשׁוּמַעַת
 אֶת הַשִּׁיר הַשִּׁיר
 "לְמוֹת מְאֵהָּבָה"
 אֵינִי יוֹדַעַת
 אֵיךְ אוֹכֵל עוֹד לְחַיּוֹת.
 מִיִּיִּדִישׁ: רוֹעִי גְרִינֹולֵד

לְיֵלָה בְּעוֹלָם. וְגִ'יֵן וְטוֹנִיק.
 עוֹלָם פְּלֵאִי כְּמוֹ שֶׁכֵּר.
 אִם הִיָּה לְךָ יֵלֵךְ מוֹנוֹטוֹנִי,
 הַכִּירִי תוֹדָה לְמַחֵר.
 בְּשֵׁנֶתְךָ, עוֹד לְפָנַי שֶׁתִּשְׁכְּמִי
 וְיִשְׁכְּמִים הָעוֹלָם לְצַדְךָ -
 סִסְגוֹנִי בְּאֶמֶת, אוֹ פּוֹרִימִי,
 כּוֹזֵב וְנִפְלֵא בְּצַבְעִיו.
 הַכּוֹס, כְּשֶׁתִּשְׁתִּיָּה עַד כְּלוֹת
 וְהִגִּיֵן יַחְלֶף כְּאוֹרֵחַ,
 לְיֵלָה שְׁכוֹר מְלִילוֹת
 דּוֹבֵב אֶת הַשִּׁיר הַפֶּכֶח.

מִיִּיִּדִישׁ: רוֹעִי גְרִינֹולֵד

גג אדם

*

גג אדם
משענת
לעלים הירקנים
זכרון
של בית,
שכך הביט בי
מבעד לזגוגית
בגשם
ובשמש.
אני מביטה
בגג האדם
שעלים ירקנים עליי
וחושבת:
צפור אני
היושבת
ושרה
ליום האתמול
על גג אדם.

משחק כזה
משחק של גורלות
מולד אולי כנשימה.
מלים באות,
מלים – כבר לא.
מגען המלכן
בזכרונות
שיד הזמן לא מחתה.
שורות, שורות:
כצפורים אל המעוף,
נמלטות מקר צורב,
דרך מבקשות
אל אביב נצחי.

מיידיש: רועי גרינולד

מיידיש: רועי גרינולד

מפי שכנים

בדרך

את הקשישה השתקנית כלם פה מכירים
 לעצמה היא ביידיש כותבת שירים.
 ואם תמצא היא מי שאת שפתה ידע
 אף לא תהיה עוד בודדה.
 בחלונה האור דולק גם בלילות,
 ובחלון פנים שקועות במחשבות.
 מעמק הלילות בוקעת המלה,
 והמלה תשיר לשחר שעלה.
 אנחנו מכירים את האשה השתקנית,
 אלינו היא דוברת בכל מיני צבעים –
 ירק וגם נרד, ותכלת לפעמים.

מיידיש: רועי גרינולד

רציתי לבנות לי עולם
 בלי פצעים, בלי קוצים
 וכל מי שעזרו לי, כלם,
 נעלמו ואינם.

נותרתי לבד, ועמי
 עץ העומד בפריחה.
 בנית לי את עולמי
 בשירה.

מיידיש: רבקה בסמן בן־חיים